

Adam ata öwredilen ismler we ylym

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Medisina, Psihologiya
написано kitapcy | 26 января, 2025

Adam ata öwredilen ismler we ylym ADAM ATA ÖWREDILEN ISMLER WE YLYM

Hezreti Adam alaýhyssalama ismleriň (atlaryň) öwredilendigi, onuň bu öwrenen ismleri bilen perişdelerdenem ýokary göterilendigi barada bize Gurhanda habar berilýär Tefsir alymlary bu meseläni-de boýdan-başa öwrenipdir, dürli

pikirleri we garaýşlary orta atypdyr.

Bu boýunça umuman şeýle garaýşlar beýan edilipdir:

1. Hezreti Adam alaýhysalama närseleriň ady öwredildi. (Ösümlikleriň, haýwanlaryň, guşlaryň, beýleki jisimleriň atlary we ş.m.)

2. Gepleşik dili öwredildi.

3. Allanyň ismeleri öwredildi.

Yslam alymlarynyň kitaplarynda bu meseläniň üstünde giňişleýin durlup geçilipdir, ýokardaky düşündirişlere goşmaça ylmy düşunjeler-de täze garaýş hökmünde goşulyldy whole="block">

Üç aýatda Adama berilen ähli ylym taglymy aýdylýar. Adam atanyň öñünde perişdeleriň sežde etip, şeýtanyň yüz dönderendigi sebäpli adama semekden perişdä çenli köplük bolup boýun sunuşlary ýaly, ýylandan şeýtana çenli ýaramaz mahluklaryň oña ytagat etmän duşmançylyk besländigi aýdylýar.

Ine, şunda aýdylyşyna görä, adamzat älemindäki ähli ylym-bilim ugrundaky ösüşlerem öñden taglym edilen atlaryň arasynda. Ýagny, bütin adamzadyň ylym-bilim arkaly açan ähli sungat ajaýyplyklary-da taglymy-esmanyň içinde. Gämi, sagat, uçar, awtoulag, komþýuter, telewizor, binalar, köpriler, ýollar, kosmos stansiýalary, ähli fiziki we himiki täzelikler, medisina, inženerçilik, atom we aklyňza gelip biljek yüzlerce ylmy ösüşler hem at (ism) görnüşinde öwredilipdir.

Aslynda tefsirlerdäki ähli ylymlary bir ýere üýşürenimizde Hezreti Adam alaýhyssalama älem-jahanda adamy gyzyklandyrýan her dürli obýekte we hadysa garşy ähli mülk we melekut maglumatlarynyň kodlanandygyna düşünýärис. Eger Adam alaýhyssalamy üýtgeşik we ylahy komýuter hökmünde kabul etsek, taglymy-esma hem şu komýutere programma ýüklemegidir we kodlanmagydyr. Ýagny munuň özi adam we älem-jahan boýunça ähli maglumatlary öz içine alýan programma ýaly.

• **Perişdeler dil bilip, gepläp bilýärdilermi?**

Perişdeleriň dil bilmeýändigi üçin gürlemeýändikleri, şonuň üçinem Hezreti Adam alaýhyssalama garşy ýeterlik bolmandygy we ismeleri aýtmandyklary barada käbir tefsirlerde düşündirişler bar. Emma meseläniň jennetde dörändigine, jennetde bolsa daşlardyr agaçlaryňam gürländigine, perişdeleriň adamlaryň sözünü we hereketlerini goramaga borçly edilendigine, maslahat alma we gepleşme babatda ylymlydygyna we garşylyk bildirme ukyplarynyň duýgy hökmünde bardygyna seredilende haýsam bolsa

bir dilde gürländikleri düşünjesi has güýçli ähtimallykdyr. Kuranda bize mälim edilen Adam alaýhyssalam bilen perişdeleriň arasyndaky mesele synag we ýaryş görnüşinde. Ýagny halyf bolmak üçin haýsy mahluk has ukyp-başarnykly? Adamlarмы ýa perişdeler, Perişdeler köp zat bilyändiklerni we üzönüksiz ybadat edýändiklerini öñe sürüp, halyflyga has mynasypdyklaryny aýdypdyr.

Perişdeler akyllı bolşy ýaly giň gözyetimli we düşunjeli-de bolupdyr. Belki-de şonuň üçin olar adamlaryň gan döküp, bulagaýlyk turuzjagyny bilen bolmaly. Bular ýaly akyllı we düşunjeli mahlukatyň elbetde gürläp bilmeyändigini göz öňüne getirmek kyn. Ýa-da olaryň yüzlenilende we sorag berilende jogap berip biljek ýagdaýy bolmaly. Diýmek, ortada aç-açan bäsdeşlik bolupdyr. Bäsdeşligiň maksady «halyflyga kimiň has mynasypdygy» soragynyň jogabyny tapmak. Ýagday şeýlekä gürläp bilmeyän birine sorag bermek hikmete gabat gelmeýär. Bu ýagday gözü görmeýän biri bilen görýän birini «reňkler boýunça» ýaryşdyrjak bolmak ýaly bir zada meňzär. Ýa-da iki adamy yüz metr aralyga ylgatmaj üçin birinni aýagyndan duşap, beýlekisini goýberip «hany, ýaryşyň» diýmek ýaly bir zat bolar. Ýa-da ker biri bilen eşidýän birini saz ylmynda synamak ýaly bolar. Beýle ýagday elbetde bäsdeşligiň ruhuna gabat gelmeýär. Perişdelerem öz gezeginde bilyän zatlarynyň bärden gaýdýandygyna düşünen badyna «Ýa Rebbi, saňa baş egýaris, biziň Seniň mälim edeniňden başga bilyän zadymyz ýokdur» diýip belli bir derejede ýalňyşlyklaryny we maglumatlarynyň pesdigini boýun alypdyrlar. Ýalňyşyň boýnuňa alyp ötünç soramagam mertligiň we danalygyň işidir.

Diýmek, perişdeler ýokary güýç-kuwwatlar we maglumatlar bilen gurşalan, akyllı, ukyp-başarnykly, näme buýrulsa şony edýän, Hudaýa asla ytagatsyzlyk etmeýän, üzönüksiz ýagdayda ybadat edýän mübärek nurana barlyklar bolýar. Yer ýüzünde halyflyk borjuny ýerine ýetirmek üçin hemmetaraplaýyn maglumatlara eýe däldikleri üçin Hezreti Adama garşıy guralan maglumat ýaryşynda-da öñe saýlanyp bilmändirler. Şol sebäpdelenem Allataladan bagışlanma diläp ötün sorapdyrlar we ýene-de Allanyň emri biken adamlara hyzmatdyr ýardam edipdir we

kyýamata çenli, hatda kyýamatdan soňam haşyr meýdanyna çenli bu wezipelerini dowam etdiripdirler. Allatagala biz adamlary we iman edenleri bu mübarek taýpanyň şepagatlaryna miýesser eýlesin.

• **Hezreti Adam alaýhyssalama öwredilen ismeleriň derejesi**

Ynsan nesliniň atasy Hezreti Adama öwredilen atlaryň belli bir bölegi düşündirilmäge degişli. Bu boýunça käbir yslam alymlary tefsir ulamasynyň düşündirişlerinden tapawutlylykda ylym-bilim babatda häzirki adamlaryň has aňsat düşünip biljek görnüşinde üýtgeşik düşündirişleri we kesgitlemeleri beripdir.

Bu hususda biri-birine ýakyn düşündirişler üçe bölünýär. Ol üç düşündirişi-de şeýleräk sanamak mümkün:

1. Dünýä nygmatlaryndan peýdalanma ylmy.
2. Daýhançyk bilen meşgullanyp, adamzat durmuşy üçin gerekli her dürli ir-iýmişiň, gökönümiň, ösümligiň we beýleki öňümleriň alynmagy ylmy.
3. Maldarçylyk ylmy (Abyl bilen Kabylyň daýhançylyk ee maldarçylyk edendigini ýadyňza salyň).
4. Jaý gurma ylmy. Adam alaýhyssalamyň ilkinji guran jaýlaryndan biriniň Käbedigi hem köplere mälim hakykat.
5. Närseleri aýyrmabwe täze näurse etme ylmy. Sintez we analiz etme ukyby.
6. Deñizlerde gämi ýüzdürmek.
7. Gury ýerde dürli enjamlary oýlap tapmak.
8. Howada uçar uçurmak.
9. Dürli ýollar bilen dünýä çuňluklaryndaky magdanlardan we nygmatlardan peýdalanmak.
10. Fizika, himiýa, biologiya, astronomiya, matematika ýaly ylymlar arkaly älem-jahana göz ýetirmek.
11. Medisina, inženerçilik, sosilogiya, psihologiya, beýleki ylymlar arkaly janly-jandara we adama düşünmek.
12. Närsäniň melekutyna aralaşyp, göze görünmeýäne düşünmek we göz ýetirmek.

Ine, adamzadyň Adam atadan bări ylymda ýeten ähli üstünlikleri, sosial üýtgeşmeleri we mundan soň ýetjek

derejeleri gysgaça görnüşde öwredilen esmalaryň arasyndadır. Bu sungatyň we närsäniň üstündäki Allanyň gözel ismlediniň göze görünmegeni bolsa bu ylmyň ahyrky çäkleridir.

• **İsmeler perişdeleri nähili görkezildi?**

Allatagala Hezreti Adam alaýhyssalamyň halyflyga has mynasypdygyny görkezmek üçin perişdelere ismeleri aýan etdi. «Hany, eger sözüñiz dogry bolsa bu ismeleri maňa aýdyň» diýdi. Perişdelerem ötünç sorap, ismeleri aýdyp bilmediler. Eýse bu ýagdaý ýa-da ismeleriň aýan edilişi nähili bolup geçipdi? Aýan edilen zatlar ýa-da suratlar, ismeler nämedi? Bu sowalyň jogaby üçin ýene alymlara ýüzlenip bileris.

Yslam alymlarynyň bu boýunça berýän düşündirişlerinden çykýan käbir netijeler şeýle:

1. Närseler ýüpek mata topbagynyň açylyşy ýaly açykyp, perişdelere görkezilipdir. Bu şol bir wagtyň özünde kino lentasynyň açylyp, hudaýtarapyn kino ekranynsa närsäniň görkezilmegini-de ýatladýar. Ýa-da hudaýtarapyn ullakan kompýuter diskine hudaýtarapyn HD formatynda (3H HD hem bolup biler) hudaýtarapyn blue-ray diskiniň salnyp, uly monitorda görkezilmegi görnüşinde-de bolup biler. Ýa-da närsäniň uly hudaýtarapyn telewizorda görkezilen bolmagy-da mümkün. Biziň pikirimizce bolsa, geljegin tehnologiyasy bolan «Hologram» ekranynda görkezilen bolmaly.

2. Närse ekranda görkezilen bolsa, uly ýygnak geçirilipdir, perişdeler hamana resmi paradda duran ýaly seteran durup närsä seredipdirler. «Taglib» sözi şuny aýdýar.

Taglib diýip, ene-ata ýaly iki sözi «ebeweýn» görnüşinde aýdylyşyna diýilýär. Ýokardaky sözdäki taglib sözi «hüm» kelimesidir. «Olar» hökmünde dilimize geçirilen bu söz «akylly erkekler» manysyny berýändigi üçin taglib sözi bilen aňladylipdir.

3. Ekranda görkezilen bolsa «Aýan edileniň löwhi-aglada nagyşlanan suratlardygyna ysarattdyr» sözüne görä närsäniň suraty we şeklidir. Ýa-da ekranda görkezilen närsäniň üç ölçegli filmidir.

Bu üç ýagdaý nazara alnyp, ekranda görkezilen suratlardyr ismler boýunça-da şeýle pikiri edip bileris:

Hawa, perişdelere görkezilen ilkinji surat biziň pikirimçe Resuly-Ekremiň (s.a.w) pæk ýüzi, nurana jisim we şekili bolmaly. Çünkü älem-jahan, perişdelee we beýleki ähli janly-jandar onuň ýüzünüň suwunyň hormatyna ýaradylypdy. Ol (s.a.w) älem-jahanyň hamyrmaýasy, iň owadan we iň ajaýyp miwesi, ähli Esmaýy-Ylahyýäni iň owadan görnüşde ýaňzydan we älem-jahanyň syrlary onuň bilen äsgär bolmaly, getirjek Kurany we imany bilen tutuş älem-jahany aýdyňlandyran, iň uly perişde Jebraýyl alaýhyssalamyň dosty, ähli perişdeleriň dosty, ähli pygamberleriň dogany, uly öwlüýäleriň halypasy, tutuş älem-jahanyň buýsanjydyr.

Diýmek, Hezreti Adamyň halyflyga talaşgärlilik dawasynda iň uly delili ýene şol (s.a.w) bolup çykýar. Beýle bolýan bolsa, ilkinji delil hökmünde görkezilen, ilkinji bolup ady we ismi soralanam ýene şol (s.a.w) bolýar. Hikmet muny talap edýär. Ondan soñ bolsa «löwhaýy-aglada nagışlanan» ähli pygamberleriň nurana syatlary, ähli öwlüýäleriň we möminleriň jismi nuranalaryndan syzylyp çykan suratlar perişdelere görkezilipdir. Geljekde dostlaşjak pygamberleriniň olara görkezilmegi hikmete has laýyk bolup görünýär. Ine, şondan soñ ýene «löwhi-aglada nagışlanan» beýleki ähli suratlar hem görkezilip, Hezreti Adamyň bu atlary Allanyň ylhamy bilen bilmegi netijesinde halyflyga mynasyplygy subut edilipdir. Elbetde, görkezilen sudurlaryň içinde beýleki janly-jandarlar, hatda adamzadyň oýlap tapjak tehnologiki enjamlary-da görkezilen bolarly. Ýokardaky aýdylanlardan şeýle manylar-da çykýar.

Hemme zadyň doğrusyny Alla bilyär.

Halil AKGÜNLER / iakgun@tnn.net

Duşenbe, 01.10.2012 ý Edebi makalalar